

המלה

ישרו בערכה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחק — בעברית ובאידית

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י

ועד הרבנים דניו-יארק רבתי

חוברת ב'.

ב"ה, חדש אדר, תרצ"ט.

שנה ד'.

תכנ הענינים:

שאלות הזמן: ע"כ סראו לימים האלה פורים; שתי זכיות..... המערכת
מחודש לחדש..... מ. ל. ב.
ר' רפאל הכהן המבורגר..... הרב מ. ש. שפירא
אל יאוש..... הרב דובער סווירען
חדושי תורה: לענין רובא וחזקה..... הרב אשר גינזבורג
בענין מצוות עבודת המתים..... הרב ארי' ליב רודענסקי
מדור לחדושי תורה של בני הישיבה: אימתי מהני עדי חתימה לר"א..... אלי' שמחה שוסטאל
כדין מחוסר קציעה בנט..... מאיר גרינבערג
שליחות לר"ע המעורב בה איסור אחר..... אלכסנדר גראם
אירישע אבטילונג: ערב פסח'דיגע כשרות..... רעדאקציע
דער גרויסער סלאבאדקער רבי..... הרב חיים קארלינסקי
דער ישיבה ווינסקעל, ועד הרבנים, מעלדונגען, עזרת תורה, לוח ומודעות.

"HAMSILOH"

Published by

RABBINICAL BOARD OF GREATER NEW YORK

229 East Broadway, New York, N. Y.

Vol. 4.

New York, March, 1939.

No. 2.

תנאי החתימה:

לחצי שנה — \$1.00

לשנה — 2 דולר

נדפס בבית הדפוס גינזבורג ליינאטויפניג קאמפאני, 63 סאטאפלס סטריט, ניו יארק, נ. י.

המזהירות עוד היום את חיי העם הזה, תעודה זו נערכה ונתקבלה על ידי בחירי העם ביום השבעה עשר לחודש ספטמבר בשנת 1787 ונתאשרה ונתנשמה בחיים ביום הרביעי במרט שנת 1789, וביחד עם כל מאה ושלושים מיליוני האזרחים שבארצות הברית האמריקאיות אנו חוננים את היום הבחיר הזה בספר תולדות האנושיות.

ומי כמונו העם הנדכה בגלותו, הנתון למרמס לכל פרא ופרוע, הנע ונד אלפי שנים ואינו מוצא מקום מנוחה לראשו הכאוב ולגופו הרצוצ — מי כמונו יודע להעריך את התעודה הזאת ואת זיווי האורה המבצבצים מכל אות ואות שבה. מי כמונו יודע לחגוג את היום שבו קבלו עליהם בני מדינה זו קונד סטיטוציה המחייבת אותם לכלי לקפח זכות כל יושביה באין יוצא מן הכלל כגר כאזרח; השוללת כל זכות מיוחדת לאמונה שלטת המבטחת זכות של חיי חפש ודרור לכל יחיד וצבור השוכן בארץ, ומי כמונו יודע לחבב את הארץ שידעה לא רק לחוק חוקים טובים אלא גם לגשמים בחיים ועוד היום אחרי עבור מאה וחמשים שנה לפיה של תעודה רוממה זו היא חיה, ועל בסיסה עומדים קברניטיה של האומה השוכנת בארץ זו.

ובכפים נשואות למעלה נתפלל לשוכן במרומים בעד שלום ארצנו זו, בעד שלום דגלה והחפש והדרור החרותם עליו ובעד שלום הדגול מרבבה, איש הרוח והלב, נשיא העם הזה פרנקלין ד. דזובלט היחיד בעולם החשוך הזה בלבד העד לכל נדכה ושפל רוח. וכשיושע יהודה ויגאל גאולה שלמה על ידי משיח צדקנו לא ישכח מפיו מפני זרעו וזרע זרעו זכר ארץ זו וזכר קברניטה הגדול.

מחודש לחודש

(סקירה מחיי ישראל בעמים)

מאת מ. ל. ב.

„משנכנס אדר מרבין בשמחה“. ואמנם יש בהם בפרורי הנחמה שהחודש האחרון

עלינו. פחד המלחמה לנגד עיניה ופוסחת היא על שתי הסעיפים, אם לקרב את ישראל שקולו הולך מסוף העולם ועד סופו ואין כדאי להפסיד אהבתו, או להתקרב אל הערבים לרכש אוהבים על גדות ים התיכון.

אין מתחשבים אתנו, שכחו את ההתחייבויות, אין עניני העם, העם המעונה והנדכה שאין לו בעולמו אלא ארצו הקטנה במזרח, אין אלה נוגעים אליהם כלל, קוראת היא למראית עין לאספה את שני הצדדים ודנה את שניהם, „כשאין מקצתם רואים אלו את אלו“, ויודעת היא למפרע שאין באספה שכזאת ולא כלום, ואינה אלא „פור זה הגורל“ שחוששים אנו שסוף סוף יפול הגורל הזה עלינו.

אבל ידעו נא שונאינו הגלויים כי ימי הפורים האלה לא יעברו וסופם של שלטוני הרשע יהיה כסופו של המפיל פור הראשון. ותדע נא אנגליה זו המתפארת באהבתה אלינו, כי לא „מפיה אנו חיים“. לא ממנה רכשנו את ארץ אבותינו, ולא „פור“ שהיא תפיל אנו תלויים — „בחיס יוטל גורל — אבל „מד' כל משפטו“.

המשפט האלקים הוא ואוי לה לאומה שתשפוט עול, כי „כל המתגרה בהם אלקיהם עושה עמו דין“.

שתי זכירות

שתי הן הזכירות שנעלה על לבנו השנה בשבת פרשה זכור. כמו בכל שנה נזכיר בשבת זו את מה שעשו ועושים לנו העמלקים השונים שבכל דור ודור ובלב עמוס בכאב עצור נתפלל שימחה זכר העמלקיות מעל פני הארץ, ולא תהא עוד ידה שלטת להעיק אותנו ואת כל יושבי תבל, אבל לנחמתינו באותו יום ובאותה שעה כשנעמוד בתפילתנו נזכיר ברטט את יום הרביעי במרט החל בשבת זו, ביום שבו תמלאינה מאה וחמשים שנה ליצירתה של הקונסטיטוציה האמריקאית.

תעודה בהירה זו המעידה על האנושיות שהתרוממה בשעתה לשיא גבוה, ועל האישים הגדולים שברוחם הכביר חסדו את אותיותיה

שולחים לנו קרני אורה ולהאיר אלינו פנים...

*

מכל מקום אין עדיין הכל כשורה. אמנם הונח לנו במסעת, אבל "לשמחה מה זו עושה?" טרם נהפך עלינו לב המלכות לטובה בכל אותן מדינות התופת. אלא שהמצב הכלכלי הנרוע שבו הן נתונות והמעיק עליהן יותר ויותר, הביא לידי כך. טשיכיה הפסידה בבת אחת הזמנות בסך 10 מיליוני דולרים באמריקה, באנגליה ובצדפת בלבד. מלבד זאת התחילה ירידה גדולה על מחירי נכסי דלא נידי ומשבר מסוכן בשוק הכספים מחמת הוצאת רכוש הנזילים והברחת הון לחו"ל. אף גרמניה החלה להרגיש השפעת החרם על תוצרתה שהתחזק ביחוד אחרי הפרעות האיומות האחרונות של נובמבר שנה שעברה. האכספורט שלה למדינות הגאורות ירד למדרגה תחתונה. גם עיר החוף המבורג ותנועת המסחר הימי סבלו נוראות. ואותו רשע מרושע היה אנוס להודות בפומבי שאם לא תמצא גרמניה שווקים לתוצרתה, אחת דינה למות. משום כך ניתנו "הנחות" ליהודים והורשה להם להפיק שוב פעם רוח חיים כגוף אותה אומה המתפרפר בנסיסתו. משום כך נגמר במהרה אותו משא ומתן עם מנהל ועדת הפליטים הבינממלכתית כדי להחיש בסידור ההלוואה הבינלאומית של 300 מיליון דולר ולהציל מכליון את הבניין הכספי הנזוט לנפול. ולאו בכדי מאשימים עתוני גרמניה את יהודי אמריקה שהם אשמים בסבלותיהם של אחיהם בגרמניה, הואיל והללו ממשיכים בחרם על תוצרת גרמניה ואינם נותנים את ידיהם להלוואת הפליטים הנזכרת. וראייה לרבר עד כמה שתוצאות המו"מ עם גרמניה נגמר בהצלחה יש לראות מהעובדה שהמנהל מר דובלי יצא ברימוס עובר לשובו מברלין...

*

ועל מה יש לנו לשמוח? אולי על גורל אחינו בני ישראל שבוינא, ששמונים אחוז מהם נזקקים לבתי תמחוי וחיים על צדקה? ואולי על מצבם של אחינו שבאיטליה, שאף עליהם נגזר לרשום את רכושם כמשך ג'

הביא לאחינו בני ישראל כדי להמתיק פורתא את העצבות שבלב. כך הננו יכולים להתנחם אחרי הפרעות שפראי מכסיקו פרעו באחינו הנחותים שם, בזה שדווקא עכשיו נתעוררו "נרדי ישראל" שבמכסיקו לירות אבן פינה לבניין בית הכנסת הראשון. משמע ש"ידי עשיו" לא נצחו ולא ינצחו את "קול יעקב". גם פיטוריו של ראש ממשלת הונגריה, מחמת מוצאו מנזע היהודים, הבניסו מקצת שמחה ללבותיהם של יהודי אותה ארץ. ולפי ידיעה בעתונות יש תקווה שגזירותיו של אותו רשע תתבטלנה למעשה אם גם לא להלכה. אף מצבם הכלכלי והמדיני של יהודי רומניה הולך וטוב מאז שממשלת גונדהמן נפלה, מודיע סופרו של ה"טיימס" הניוירוקי.

ואחרון אחרון חשוב. סו"ס נסתים המו"מ שהתנהל עם ממשלת המן ע"ד יציאת אשכנז. ולפי ידיעות נתרך לבס של אותם העריצים האכזרים והנחות ליהודים עשו. לפיהן יורשה להם ליהודי גרמניה לשוב לעסקיהם ולעבודתם עד אותו זמן ששאלת הגירתם תיתפתר ע"י ועדת הפליטים הבינממלכתית. ק"ן אלה מבחורי ישראל שבגרמניה יורשו לעזוב את המדינה בתנאי שיסבלו על עצמם להוציא אחריהם, לכשיסדרו בארץ מקלטם החדשה, את הוריהם או את קרוביהם הזקנים. ועד אותו זמן ינתן להם, לקשישים חלכאים אלו, חופש לשאוף רוח במנוחה, מבלי היות נתונים תחת לחץ בלתי פוסק בחומר וברוח.

אף מטשיכיה המשועבדת לגרמניה החלו מנשבות עלינו רוחות מרגיעות, ואפילו מעוררות. הנה נאסרו בפרג כמאתיים פורעים, חברי אגודה פשיסטית חשאית, שהתנכלו על קהלת פרג. ותו, ממשלת אותה ארץ השתדלה והשיגה רשיון לחכנים 2,500 יהודים לארץ ישראל. ולא זו בלבד אלא שעזרה להם לאותם נולים — גאולים באופן ממשי, בסך 2.5 מיליוני דולר. ולבסוף, לשכת המסחר בפרג קראה לוועידת החרשתנים והחליטה לבקש את היהודים להישאר בארץ ולעסוק במשלוח יום כבתחילה, כמו "לפני המהפכה". דומה כאילו נהפך עלינו הגלגל, ושוב החלו השמים

ר' רפאל הכהן המבורגר

(תפ"ג — תסס"ד)

מאת הרב מ. ש. שפירא,

(המשך)

ר' רפאל הכהן היה עסקן צבורי ממדרגה ראשונה, מלא מדץ וחיים, דיקנות וזריזות, ולא נרתע לאחור גם מפני העבודה היותר קשה, אולם לא בז גם לרברים קטני ערך. הוא לא נתן מרגע לנפשו; כל ימיו היו שלשלת ארוכה של עבודה פוריה לטובת הכלל והפרט, ולפעמים עלתה לו עבודתו במסירת גפש ממש. זריזותו היתה מיוחדת ומצוינה במינה. פעם תפס אחד השרים, יתומים קטנים ולא רצה להחזירם להקהלה. אולם ביום אחד הודיעו לו בבהמ"ד, קודם תפלת ערבית, כי השר נאות לקבל דמי פדיונם ולהחזירם להקהלה. כאשר אך יצאו הרברים מפי המבשר, וזו תיכף את המתפללים ויבקשם שילכו אתו מיד לסים מצות פדיון שבויים. אך הם לא נענו לרבריו באמרם שאין זה מדרך הנמוס לרפוש על דלתות השר בערב. אבל הוא עמד בכל תקף על דרישתו שאסור להחמיץ את השעה בכל דבר הבא ליד האדם, ובפרט במצוה רבה כזו, כי מי יודע, אפשר שלמחר יכנס איזה שגעון במחו של השר ויחזר מדבריו. דבריו שנאמרו בהתלהבות המיוחדת לו עשו את פעולתם הרצויה והאנשים השתתפו עמו בהליכת מצוה זו. כאשר בא אל השר קבלו בסבר פנים יפות והשיב לו מיד את היתומים השבויים. וגם בהיותו רב במינסק היה נחוץ לו פעם לרבר עם אחד השרים ע"ד עסקי הצבור, אולם מקורביו הזהירו אותו, שאל יהיו לבקר כעת את השר, כי כפי שנודע להם הוא מלא חמה עליו, ואם יתראה לפניו בשעת כעסו הוא מסכן בזה את חייו, אך הוא לא שמע להזהרתם ולא נרתע מחמת השר, באמרו, חלילה לי לבגר בצרכי צבור בשביל איזה פחד מדומה. וכאשר בא אל השר נהפך לבו עליו לטובה, ותחת נקמה קבלו בכבוד גדול וימלא את כל בקשותיו. ובהיותו מטבעו איש חי רב פעלים,

חדשים. וסופה של "הרשמה" זו הריהו ידוע לנו היטב. ושמא החדשות שמדינת פולין הולכת ו"משתלמת" בדרכי היטלר, ונזירות חדשות לבקרים ניתכות על ראשיהם של בית ישראל, יש בהן כדי לשמחנו? ושמא האיום שנשמע בלונדון בריש גלי נגדה-נא ב"כ, העם הנאור", העומד לעזרתנו כביכול, שיהורי עירק נמצאים בסכנת חרב הרג ואברן אם תבועותיהם של ערביי א"י לא יתמלאו, שמא יש בו באיום זה להכנס שמחה בלבנו? ... או באספה זו של הנצים הרשעים שהשליכה עלינו עביטה של "שופרין בריש גלי" ב"מע-דיסאן סמוער גארדען" אשר בני-יורק שלנו? ואם כל אותן היריעות אינן משמחות כלל, הרי מה שנעשה עכשיו בלונדון הבריה יש בו כדי למלא את הלב עצבות ופחד מפני הבאות. אותו "שולחן עגול", שאין לו אלא צורה של "משחק פורים" שגדולי הדיפלומטים משתתפים בהצנתו, מהלך עלינו אימים. הערבים, כולם כאחד, עומדים בעזות ובכל תוקף על דעתם והם רוצים לעקור את הכל: סגירת שערי הארץ, איסור מכירת קרקעות, ביטול הצהרת בלפור אף להלכה, ויסוד מדינה ערבית בא"י. לעומתם עומדים שליחי עם עני ונרכה ותחנונים ירכו: הבה מקום מקלט לכמה מאות אלף יהודים נודדים. ובני אותה אומה אדירה "חובבי התנ"ך", מוכנים להיכנע לפני כל דאלים ולהוציא עלינו פס"ד הדומה מאוד לזה שהביאו על משיכוסלובקיה. בוועידת לונדון הרינו נמצאים בכל רע. ה"ריין" נעשה "צד" במשפט, ולצרינו ולא לנו. והריהו נוסה לקבל את תביעותיהם של משנאינו ומנדינו. ואנו אין לנו אלא להישען על אבינו שבשמים. מלומדי נסיון אנו משככר; מלומדי יסורים ומלומדי ניסים. "לא אחד בלבד עמר עלינו לבלותנו". ולא פעם אחת בלבד היתה חרב חדה מונחת על צוארנו. אלא שבכל פעם בא לעזרתנו מי שמבקש את הנדרה, והיש עוד נדרה כעמנו בתקופה זו? ! ...

*

הלכך: "חייב אדם לבסומי בפוריא ער דלא ידע" ...

פרנסה הוא מקוה שר' לא יעזבו לעת זמנתו. לא"י אמנם לא עלה מסכות שונות, אולם מקור למחיתו נמצא לו; אחרים מנריבי המבורג החזיקו אותו בכבוד בשנותיו האחרונות בעלום שמם. וחתנו ר' אליעזר ריסר, מעיר עליו, שע"י בטחונו הגדול, זכה לתרות החיים — להחלס היותר יקר שנתן. להארם בימי חיי הבלו עלי ארמות. ומרגלא בפומיה: למה לו להארם לראג? אם על העבר — כבר איננו, ועל העתיד? — מי יורע מה יולד יום. אין זאת רק לההוה הקצר, בנהיגע, וכי כדאי הרבר לבלות את החיים רעצבות בשביל רגע אחד? והיה אומר כי האיש השרוי בעצבות לא יצליח לא בעבורת ד' ולא בדרך ארץ. ולא נכון הוא בפי הסופרים החרשים האומרים שרק החסידות הכניסה את חרות החיים לתוך קהלה. השמחה היא מהותה ונשמתה של היהדות מאז ומעולם. ואין לך עם עליו ושמח, עם של חגים וחגיגות, שמחות והוללים כעם ישראל. ורק אלה האנשים שהבסיס הדתי נשטט מתחת רגליהם — רק אלה הם נטולי שמחת החיים ומלאים תמיד עצבות ומרה שחורה, אבל היהודי המאמין האמיתי, הוא תמיד מלא גיל וצהלה ופניו מפיקים אורה ואושר.

ר' רפאל היה גם אחד הדרשנים המצוינים בדורו, כי מלבד שחונן כפה מפיק מרגליות שזהו תנאי הכרחי לכל דרשן עממי, הנה לבר זה היו בדבריו, איזה ססם, איזה כח טמיר אשר על ידם היה מצודר את לבות השומעים ומשפיע עליהם למלא אחרי דבריו, מפני שכל מלה שיצאה מפיו היתה מוצתת באש קדושה — באש הדת. הוא התיחס אל הדרשה כאל עבודה קדושה, והיה מסדר אותה ימים אחרים מקורם, עד שהיתה שגורה על פיו, ממש כמו שמספרים על הרבה נואמי דורנו. ויחס כזה היה לו גם לספריו. הוא הדפיס בחייו את הספרים: תורת יקותיאל על יו"ד, שו"ת ושב הכהן, שאלת כתנים תורה, מרפא לשון, רעת קדושים, ציון במשפט ותורת חסד (שתי ררשות) — ספרים נפלאים ומצוינים במינם — ספרים שהנציחו את שמו לעולם והעמידו

לא היה סובל את העצלות, ומעולם לא עשה את מלאכתו ע"י מוני לב ועצלנים. ועל פיו היה שגור תמיד דברי הכתוב: וחזקת והיית לאיש. ואף על פי שבכל רבר הבא לירו היה שוקל מקורם בפלס שכלו את כל חלסי החיוב והשלילה, והתבונן לאיוו תוצאות תוכל להביא פעולה זו, למען לא ילכד ברשת השניאה, אולם אחרי שהחליט בנפשו להחל באיוו עבודה, נגש אליה בכל מרצו הגדול ולא אחר את הרבר אף לרגע. ולפעמים, כשלא נגמר הרבר בשלמותו ונשארו עוד איזה פרטים קטנים, לא נת. ולא שקט עד אשר בלה את כל מעשהו. כי היה שונא מאד את החצאיות שבעבודה; נפשו אותה לשלמות ולהשתכללות. ואם כי מרדונו היה מרובות מאד, וידיו היו תמיד מלאות עבודה, מכל זה לא עברה מעולם על שפתיו תלונה על רוב עבודתו. והיה מתלוצץ על האנשים המתאוננים תמיד שהם עמוסים עבודה יותר מראי. לדעתו באה התלוננות זו מרב עצלות, כי האיש האוהב עבודה ויורע סרר בעבודתו היום יומית הוא ימצא עת לכל רבר.

בטחונו בר' היה מפליא את כל. הוא התרומם בבטחונו לאותה המדרגה שאליה שואף בעל חובת הלבבות. והי' רגיל על פיו פתגם זה: כשאני נצרך לכסף, אני קורא אל ד': שמע קולנו, ואל בני אדם לא אקרא לעולם. ועד כמה היה גדול כח בטחונו תעיר עובדה זו: בשנת תקנ"ט החליט להסיר מעליו את עול הרבנות מפני שתי סבות. ראשית, הרגיש שהזקנה קפצה עליו וכחותיו הולכים ורלים מיום ליום, וקשה יהיה לו להשתמש בתקיפותו הקורמת הדרושה כ"כ לכל רב בעשותו משפט. ושנית, כי בנפשו בערה תמיד תשוקה עזה לעלות לא"י ולהתישב בה, אולם כ"ז שכחותיו היו אותו והיה יכול לעזור לאחיו בגולה, לא חפץ לעזובם, אך כאשר ראה שלא יכול להביא להם שום תועלת ברכנותו, החליט בנפשו להתפטר ממשרתו ולעלות לארץ אבות. אמנם בני ביתו נסו להשפיע עליו שכל יעשה צער בזה העלול להביא עליו חרפת רעב, אך הוא באחת כי לא יזוז מהחלטתו אף צער, וע"ד

אותו בשורה הראשונה של גאוני דורו —
דור הגאון מווילנא והשאגת אריה, אבל כמה

מרץ וכמה עבודת הגוף והמח השקיע בהם
עד שהחליט בנפשו להוציאם לאור. אחרים
מספריו כתב כחמש ושש פעמים. הוא ברר
ולבן, תקן והוסיף, מחק וחגיה, עד שמצא את
הסגנון הנכון והביטוי המתאים לרעיונו, והיה
רגיל על פיו פתגם זה: לא כל מה שהפה
ממלל יש להעלות על הכתב, ולא כל מה
שנרשם בספר ראוי להנציח ברפוס לדורות
הבאים.

(המשך יבא)

א ל י א ו ש !

מאת הרב דוד דובער פוידערן

בימינו אלה שהשנאה לבני עמנו הולכת

ומתגברת, הולכת ומתפשטת, והצרות מתרבות
מדי יום יום, ואין עושה מאום להעביר ממשלת
הזרים מן הארצות אשר בהן סובלים אחינו
יסורי נפש וגו' הקשים ממות, צופיה לנו
סכנת יאוש.

אמנם גם בדורות עברו קמו עלינו מלכי-
זעם ואנטי-ידיעה, שרדו ובזו וגם שפכו דמי
נקיים, החריבו מושבות בני-עמנו ובקשו
לעקור גם הדת וגם העם כולו. ואנחנו לא
אמרנו נואש כי אם השתללנו בכל האמצעים
להנצל מכף אויבינו ורודפינו, גם שפשנו
במעשינו, היטבנו דרכינו והוספנו לעסוק
בתורתנו, ולבסוף עבר הזעם ואנחנו שבנו
לחיינו היום-יומיים, כל הרוחות הרעות
והצרות הנוראות לא יכלו לכבות את אש-
דתנו ורוח-תקותנו.

לדוגמא קחו את דורו של רבי מנחם בן
הקדוש ר' אהרן ושימו אל לבכם את דבריו
אשר כתב בהקדמת ספרו „צדה לדרך”.
ברבי מנחם זה „נחזה תכונת הדור
ומאורעותיו” ורבריו מראים לנו בעליל כי אף
כי „אין מול לישראל” אין יאוש לישראל.
רבי אהרן, אביו של רבי מנחם היה מן
המגורשים מצרפת בשנת חמשת אלפים ושישים

אותו בשורה הראשונה של גאוני דורו —
דור הגאון מווילנא והשאגת אריה, אבל כמה
מרץ וכמה עבודת הגוף והמח השקיע בהם
עד שהחליט בנפשו להוציאם לאור. אחרים
מספריו כתב כחמש ושש פעמים. הוא ברר
ולבן, תקן והוסיף, מחק וחגיה, עד שמצא את
הסגנון הנכון והביטוי המתאים לרעיונו, והיה
רגיל על פיו פתגם זה: לא כל מה שהפה
ממלל יש להעלות על הכתב, ולא כל מה
שנרשם בספר ראוי להנציח ברפוס לדורות
הבאים.

בימינו אלה שהשנאה לבני עמנו הולכת
ומתגברת, הולכת ומתפשטת, והצרות מתרבות
מדי יום יום, ואין עושה מאום להעביר ממשלת
הזרים מן הארצות אשר בהן סובלים אחינו
יסורי נפש וגו' הקשים ממות, צופיה לנו
סכנת יאוש.

אמנם גם בדורות עברו קמו עלינו מלכי-
זעם ואנטי-ידיעה, שרדו ובזו וגם שפכו דמי
נקיים, החריבו מושבות בני-עמנו ובקשו
לעקור גם הדת וגם העם כולו. ואנחנו לא
אמרנו נואש כי אם השתללנו בכל האמצעים
להנצל מכף אויבינו ורודפינו, גם שפשנו
במעשינו, היטבנו דרכינו והוספנו לעסוק
בתורתנו, ולבסוף עבר הזעם ואנחנו שבנו
לחיינו היום-יומיים, כל הרוחות הרעות
והצרות הנוראות לא יכלו לכבות את אש-
דתנו ורוח-תקותנו.

לדוגמא קחו את דורו של רבי מנחם בן

להוריד ראש! אל לכם להואש! אמנם אין
מזל לעמנו, אבל יש לנו תקוה ואחרית, אל
יאוש!!

חדושי תורה

לענין רובא וחזקה

מאת הרב איסר גינזבורג

תוס' במס' חולין דף י"א הביא דברי רבינו
חיים שמפרש דהא דרובא עדיף מחזקה ילפינן
מפרה אדומה, דאזלינן בתר רובא לומר דלאו
טרפה היא אע"ג דאיבא חזקה בנגד הרוב
דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא עכ"ל.
ונקדים לזה דברי השו"ע שביו"ד סי' ק"י
סעיף ט': ספק טרפה שנתערב באחרות בולן
טריפות וכו'. ועיין בט"ז שם ס"ק י"ג מה
שהביא בשם הרשב"א בטעמא דהא מילתא,
משום דלא חשיב ספק ספיקא כי אם בשבאו
שני הספקות באחד, אבל אם לא באו שני
הספקות יחדיו רק בזה אחד זה, א"כ היאך
אתה אומר על התערבות שמא לא זה הוא
ואת"ל זהו שמא אותו ספק טרפה מותר היה,
והלא כבר אסרתו מספק ואחר שאסרתו היאך
אתה חוזר ומתירו ע"ש באריכות, ותובן
דבריו דמבין דחל שם איסור תחלה קודם
שנולד הספק אינו חוזר וניתר, אע"ג דמה
שחל שם אסור תחלה לא היה אלא מספק,
וא"כ הא תקשי דמנליה לרבינו חיים לומר
דרוב עדיף מחזקה דילמא שקולין גינהו,
ומאי דלא אמרינן דחזקת טומאה דגברא
יכריע לומר דטרפה היא הבהמה, מפני שהרוב
בא תחלה בעת שחיטת הבהמה לפי שאז
נתעורר הספק לומר דלמא טרפה היא ולא
הובשרה לפרה אדומה והחזקת טומאה דגברא
באה אח"כ בעת ההואה, וע"כ מכיון שבכר
הכריע הרוב לומר דלא טריפה היא שוב אפי'
אם יתעורר אח"כ חזקה נגד הרוב אינו סותר
את הדין שהיה תחלה, ואשתכח דמאי דמטהרינן

עזה וקלה, ואין בכל הספר אף רמז אחד
ליאוש. ומדוע נואש אנחנו עתה?

אכן האמת, אם בי מרה היא, נתנה להאמר
כי בדורנו זה האמונה רפויה היא וחבת התורה
קלושה עד מאד ובמה נחזק את רוח עמנו וירי
אחינו? במה נלחם ביאוש הבא אל קרבנו?
במה נרחיקוהו מאתנו לכל יאבד גוי שארית
בחתינו ופליטת אמתנו? איך אפשר לנו
להתעורר ולהתכונן לקראת הימים הבאים אם
המעשים והמאורעות היומיומיים דים לכבות
כל זיק תקוה מלכבינו? איך אפשר לנו לעצור
בעד היאוש? במה?

לדעתי עלינו המרגישים בסכנת היאוש
להגיד ולחזור ולהגיד לאחינו כי למרות כל
הענוים והרדיפות שמענים ושרודפים אותנו
ברוב מקומות מושבותינו עתה עוד טוב חלקנו
בחיים מחלקו של אבי אומתנו, אברהם אבינו,
ויפה גורלנו מגורלו הוא.

למרות הבור שחלקו לו שכניו ולמרות
הרכוש אשר רבש לו בחייו לא היה לו אף
מקום קבר לקבור את שרה אשתו ועליו היה
להתפרס לפני הגוים כדי שימכרו לו נחלת
קבר. ובימינו אלה למרות אי ההכבוד שחולקים
לכני עמנו ברוב ארצות מושבותיהם ולמרות
קשי מצבם יש לנו עשרות מושבות, קבוצות
ואחוזות בה בארץ אשר לא היה לאברהם אף
מקום קבר משלו. יש לנו שם גם עיר שכולה
שלנו, עיר תהלה, עירת תל-אביב.

וגם בנולה יש לאחינו נחלאות ואחוזות
הרוב פה בארצות הברית דאמריקא ובמדינת
בריטניא ובשאר ארצות. לכני עמנו יש עתה
לא רק בתי קברים כי אם בתים מלאים חיים
ויטוב ושייכים חמה להם, ומדוע זה נואש?
הועם יעבור, הגלים הסוערים יחלפו,
ורבים מאחינו, בני עמנו, יראו עוד בטוב
העולם.

עלינו אך לזכור את דברי אחד מחבמי
התלמוד שאמר בחכמתו כי על איש ישראל
ללמד את בנו לשוט במים, כלומר לשוט נגד
גלי המים הסוערים בראש נשוא מעל פני
המים בדרך השטים...

וגם אנו נאמר לאחינו בני דורנו: אל לכם

היא שוחה למות ועדיין היא מפרכסת, וע"כ יש להסתפק בה אז שאם נשחטה כהונן מותר להתוך כזית חי מבית טביחתה ולאכול ואם לא נשחטה כהונן אסור לאכול אפי' לב"נ עד שתגמור מלפרכם משום דעדיין קיימא באסור אבר מן החי מכריע לומר שלא נשחטה כהונן דלא שייך לומר אז דהרי מתה לפניך משום דבעורה מפרכסת עדיין לא מתה היא ודבר חכמה דיבר. הרי מבואר דאע"ג דמכי גמרה מלפרכם פסק מינה אסור אמה"ח וחלה עליה אסור נבלה ולענין אסור הא לא מוקמינן לה אחזקתה לומר שלא נשחטה כהונן משום דהרי מתה לפניך ואפ"ה קיימא באסור נבלה משום דמכיון שבעת השחיטה בעורה מפרכסת היה מכרעת אז החזקת אסור אמה"ח לומר שלא נשחטה כהונן ואלו הספק אם מטמא משום נבלה קאתיא אח"כ משגמרה מלפרכם, דבעורה מפרכסת אפי' אם לא נשחטה כהונן עדיין אינה מטמאה משום נבלה וע"כ ל"א שתכריע חזקת טהרתה של בהמה לומר שנשחטה כהונן כדי שלא תטמא משום נבלה מכיון שכבר הכריעה תחלת חזקת אסור אמה"ח לומר שלא נשחטה כהונן.

בענין מצוות קבורת המתים

מאת הרב ארי' לייב רודענסקי

הרמב"ם הלכות סנהדרין פרק ט"ו הלכה ח' כתב וז"ל ומצות עשה לקבור את כל הרוגי ב"ד ביום ההריגה שנאמר כי קבור תסבדנו ביום ההוא ולא הרוגי ב"ד בלבד אלא כל המליץ את מתו עובר בלא תעשה הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו עכ"ל.

ומלשון הר"מ נראה לכאורה דהעשה של קבור תסבדנו ביום ההוא נאמר דוקא על הרוגי ב"ד בלבד מדלא חזכר אצל כל המתים כי אם הלא תעשה דלא תלין גם הנאון בעל מנחת חינוך הביין כן בדברי הר"מ וז"ל בקונטרס קומץ מנחה על מצוה תסל"ז בא לדי שו"ת הרדב"ן ח"א נשאל בסי' שי"א

לנברא לאו משום דרוב עדיף מחזקה אלא מפני שהרוב בא תחלה כנ"ל.

ואולי י"ל דס"ל לרבינו חיים דפרה אדומה שאני דהואיל וכל עיקר של פרה היא באה כדי להזות על הטמאים לאפקע עיניה מחזקתן הלכך אע"ג שהחזאה באה אח"כ דמי כאילו היה בא ב"כ בשעת שחיטה ומסרי דאתיין בהרי הרדי.

אך נ"ל דהלכה כרבינו חיים ולא מטעמיה דאלו הר"ח הביא ראיה מהזאת מי חטאת דמהניא, שיש לפסוק ע"ז כנ"ל, ואולי לרידי נ"ל לה"ד משחיטת הפרה, דתנן בפרק ד' מס' פרה מ"ד כל העוסקין בה מטמאין בגדים, וע"כ משום דרובא עדיף דהא חכא תרווייהו הרוב וחזקה בהרי הרדי קאתיין בעת שחיטת הפרה ומכריע הרוב נגד החזקה.

ונ"ל לה"ד לרבינו הנ"ל ממאי דאמרי' בחולין דף ט', לא ברק בסמינים לאחר שחיטה מאי ד"א אמר טריפה ואסורה באכילה, במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא, וקמיפלגי בדרב הונא דאמר בהמה בחייה בחזקת אסור עומדת, מר סגד בחזקת אסור קיימא והשתא מתה היא וקמימא, ומר סבר בחזקת אסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן, ופסק הרמב"ם דהויא נבלה. והקשה הנ"ל בחלק א"ע סי' ס"ג והלא כי היכי דאיכא חזקת אסור אמה"ח ה"נ איכא נגדה חזקת טהרה שחיטה הבהמה טהורה מחיים וא"כ מאי חזית לומר דחזקת אמה"ח מכרעת שלא נשחטה כהונן ואסורה באכילה אף מטמאה משום נבלה, נימא דחזקת טהרתה של בהמה תכריע לומר שנשחטה כהונן כדי שלא תטמא משום נבלה ואוקים חזקה להדי חזקה והויא ספק נבלה. ונ"ל לתרץ בהקדם דברי רש"י שפביצה דף כ"ה, שפי' דהאי חזקת אסור הוא אסור אבר מן החי, והקשה התוס' דהאיך מוקמינן לה בחזקת אמה"ח ודרי היא מתה לפניך, וע"כ יצתה מידי אסור אמה"ח, ותירץ דורי הנאון מ' לוי וז"ל הרב דנוואלסקאנדר ראזוסק עפ"י מאי דאמרינן בחולין דף ל"ג דמכי שהט בה רוב שנים מותר להתוך כזית חי מבית טביחתה ולאכול ואעפ"י שעדיין

מצוע כסוי הרם, וז"ל: המשנה תולין פ"ז כסחו ונתנלה פטור. מלכסות כסחו הרוח חייב לכסותו ובגמרא שם אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהשבט אברה דאמרמר השב אפילו מאה פעמים אמר לו התם לא כתיב מיעוטא הכא כתיב מיעוטא וכסחו. והנ"ל בהבנת רבוי הגמרא דהס"ד סבר דמצוה כסוי הרם הוא שתהא הרם מכוסה ולא מנולה וא"כ שייך לדרש הדרש דמאה פעמים גם בלא שום כפל לשון כמו בהשבת אבירה תכלית המצוה הוא למנוע הפסד לישראל והשב אפילו מאה פעמים משמע והגמרא מתרץ דהכא כתיב מיעוטא וכסחו ויתר לשון זה מורה שמצוה כסוי הרם הוא מצוה מעשה הכסוי וא"כ אחרי שכבר עשו מעשה המצוה כבר נפטור ממצוה זו ושפיר מובן לנו גם דין ה"ב שם כסחו הרוח חייב לכסות מפני שעדיין לא נתקיים בה מעשה המצוה ודו"ק.

וא"כ גם אנו נאמר דהכא בקבורה הלא כתיב תקברנו כמו שכתוב וכסחו אצל כסוי הרם ולשון זה מורה דהמצוה הוא על האדם לעשות מעשה הקבורה וא"כ גם הכא ליכא הדין של הרבה פעמים ואם קברוהו ונתנלה אין חיוב לקבור שנית כמו בכסוי הרם, ואף דהכא בקבורה כתיב כפול לשון קבור תקברנו ואולי הכפול לשון מורה חיוב לקבור מאה פעמים הלא בגמרא סנהדרין דף מ"ו ילפינן מכפול לשון חיוב קבורה על כל המתים וז"ל הגמרא שם, א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מנין למלין את מתו שעובר עליו בל"ת ת"ל כי קבור תקברנו ע"ש. אבל ראיתי דבר נחמד בספר משך חכמה על התורה להנאון ר' מאיר שמחה הכהן זצ"ל שסותר את דברי הנ"ל וז"ל על הפסוק כי קבור תקברנו בסנהדרין אזהרה לקובר מתו כי קבור תקברנו, ונראה דכפילות מורה אפילו מאה פעמים כמו דרריש הנך כפילות בפרק אלו מציאות ופעם ראשונה כשהוא תלוי הקוברים אותו מסור לב"ד שהם הרגוהו אבל כשהטמנוהו ואח"כ לקבור אותו פעם ב' הוי ככל אדם ומ"מ דכלל מת חייבים לקבור ודו"ק עכ"ל, ומבואר מדבריו דמכפילות הלשון ילפינן אפילו מאה פעמים וקבורת כל

אמאי אין מחייבין לקבור את המת שמת ביום קורם שקיעת החמה והשיב רמב"ה הל"ת דלא תלין הזמן עד ע"ה והעשה דקבור אינה אלא בהרגי ב"ד אבל נבי מלין את מתו אין שם אלא הלאו דלא תלין לבד ולא העשה דקבור תקברנו. ולכאורה משמע כן קצת בהר"מ פרק ט"ו מהלכות סנהדרין אך ברבדי הרב המחבר כאן מבואר להדיא דעל כל המתים עוברין בהעשה דקבור תקברנו וידוע דהרב המחבר הוא מגדולי הראשונים הרא"ה ז"ל ע"כ בודאי יש להחמיר לקוברו קודם שקיעת החמה כי מי יחלץ על גדולי הראשונים וכ"נ נ"כ בהרמב"ן על התורה. וצריך עיון על דרב"ז שלא הביאו ועי' בטור סי' שני' דכתב אסור להלין המת משמע דוקא להלין אסור עכ"ל ע"ש הרי מפורש דגם הדרב"ז והמנחת חינוך חבינו ברבדי הר"מ דעל כל המתים ליכא העשה דקבור תקברנו.

וקשה לי דהרי הרמב"ם בהלכות אבל פרק י"ב כתב מפורש דגם בכל המתים יש העשה של קבור תקברנו וז"ל שם, ההספד כבוד המת הוא לפיכך כופין את היורשין ליתן שכר מקוננים והמקוננות וסופדין אותו ואם צוה שלא יספידוהו או סופדין אותו אבל אם צוה שלא יקבר אין שומעין לו שהקבורה מצוה שנאמר בי קבור תקברנו עכ"ל ע"ש. הרי מפורש כתב דגם בכל המתים נאמר העשה דקבור תקברנו, ודברי הרמב"ם סותרים זה את זה ונראה לי לתרץ דברי הרמב"ם ומקורם לבאר ולהתבונן ברין מצוה קבורת המת "מצות קבורה" מה היא אם המצוה היא מעשה הקבורה או המצוה היא שיהא קבור וגנוז בקרקע ומעשה הקבורה הוא רק הכשר מצוה ולבר מה דיש הרבה נפקא מינה בזה אם מעשה הקבורה הוא עצם המצוה או הכשר מצוה תהא נ"מ אם נקבר והוציאוהו או נתנלה אם יש חיוב לקבור שנית אם נאמר דעיקר המצוה הוא מעשה הקבורה הלא כבר קיימו מצוה זו אבל אם נאמר דעיקר כוונת המצוה הוא תכלית הקבורה שיהא טמון בקרקע מחוייבים אנו לקברו שנית. ונראה לי דיכולים אנו ללמוד דין זה מדין

התימה נמי מהני. ובתום גיטין ד' ר"ה דקיי"ל הקשו ע"ז מלקמן פ"ו: גבי שנים ששלחו שני גיטין ושמותיהן שוות ונתערבו דנותן ב' גיטין לזו ושתייהן לזו, וקאמר בגמ' דלא כר"א דהא לא ידעי ע"מ בהי מינייהו מיגרשא, ואי לר"א סגי בעדי חתימה אמאי לא אתיא כר"א וכו' עיי"ש. — ונראה ליישב שיטת הרי"ף והרמב"ם מקושיית התוס' דהנה ביסוד דברי הרי"ף דאף לר"א מהני עירי חתימה ביאר הרי"ף וז"ל פ' המגרש בין יתר דבריו הקדושים, „ומיהו מאי דמורה ר"א דע"ח מהני היינו משום דס"ל דהמסירה כורתת כל שיש בשעתה עדים בין שהם מעידים על המסירה עצמה או על גוף הדבר. ומעתה מה שמורה ר"א בנט החתום בעדים כורת אע"פ שלא נתן בע"מ כמו שמוכיחות כל אותן הראיות שהבאתי לאו משום דס"ל דע"ח כרתי אלא שהחתימה כורתת מכיון שיש עדים על עיקר הדבר דהו"ל ע"ח כע"מ שהרי הגט יוצא מתחת ידה בעדים הללו שידוע שהבעל מסר לה ונמצא כאלו הן עצמן מעידין על המסירה — עכ"ל. ולפי באור הרי"ף מתורצת קושיית התוס' דבשנים ששלחו שני גיטין ונתערבו דלא מהני ע"מ לר"א כיון דהמסירה אינה מוכחת בהי מינייהו מיגרשא א"כ גם ע"ח לא מהני דלר"א הא דע"ח מהני הוא משום דהו"ו כעדים על המסירה, וכאן המסירה אינה מבוררת, ולא עדיפי ע"ח מע"מ ממש. ודוקא לר"מ דמהני עדי חתימה מדין חתימה ובשעת החתימה חל על השטר שטר חתימה והחתימה היא מבוררת אבל לר"א דהמסירה משוי לה שטרא לא מהני המסירה לכרות אף ע"י ע"ח. — ותוס' שהקשו מזה על הרי"ף נראה להקדים ולבאר דקדוק גדול של הפ"י בדברי התוס' שבקושייתם הקדימו דהא דמהני לר"מ בשנים ששלחו שני גיטין ושמותיהן שוות לתת לכא"א שני גיטין איירי במשולשין בנט רק דבמקום המסירה לא ידעין, דאין אנו מכירין כאן באבותיהם, אבל בשמותיהן שוות ממש לא מהני אף לר"מ דבעינן מוכח מתוכו, ודקדק הגאון בעל הפ"י מה צריך הקדמה זו לקושייתם ואף אי נימא

המתים ידעין ממילא כי עבודה הב' אף בהרוגי ב"ד נחשב כעבודת כל אדם אבל דברי הגאון הנ"ל צריכים עוד ביאור דהרי בגמרא חולין חזינן דאין צריכים לכפול לשון כדי לדרש דין מאה פעמים דהרי בכסוי הדם כתוב פעם אחת וכסהו ואם לא דמיעטא התורה מפורש הוי ילפינן דין זה דמאה פעמים וכן בהשבת אבידה מוהשב לכדי ילפינן מאה פעמים ותשיבם מפסינן לדרשא אחרייתא וא"כ אמאי צריכים הכא כפול לשון כדי לדרש מאה פעמים וע"כ צריכים אנו לאמר כדבארתי לעיל אחרי דכתיב תקברנו רמורה דמעשה הקבורה הוא עיקר המצוה דין זה ממעט מאה פעמים ושפיר צריכים אנו הכא לכפול לשון לדרש מאה פעמים, אבל ע"כ עלינו לאמר דמה דתקברנו מורה לנו דעיקר המצוה הוא מעשה הקבורה לא נשתנה גם אחרי הרבוי דאם לא כן לא נכתוב תקברנו ומקביר לחוד הלא ידעין מאה פעמים.

(המשך יבא)

מדור לחדושי תורה של בני הישיבה

הקרת המערכת: ברור השם שזכינו לראות בארצנו זו בני ישיבה דמחזירין שמעתייהו עמלים בתורה וספרדים חדושי תורה המדחיבים את דעתנו וספורדות אותנו לקוות שתורת חיים שלנו חוזרת לאכסניות של תורה שיסדנו לנו כאן. אנו שמחים לקבוע בירחוננו מדור מיוחד בשביל כל בני ישיבה שישלח לנו את חדושי, ובקורת רוח מיוחדת אנו נותנים כאן מקום לחדושים הראשונים שקבלנו מאת תלמידי המתיבתא תורה ודעת החביבה שלנו. יראו נא עסקנינו ונדבנינו הנותנים מכספם ונפשם להחזיק מתיבתא זו, את פרי יגיעם ועמלם, וישמחו לעזרה להנדיב תורה ולהחיותה בפיות בנינו החביבים.

אימתי מהני עדי חתימה לר"א

מאת אלי' שמחה שופטאל
תלמיד מתיבתא תורה ודעת

שיטת הרי"ף פ' המגרש, וכן היא שיטת הרמב"ם פ' א' מה"ג הט"ו דלר"א דס"ל ע"מ כרתי היינו אף עדי מסירה, אבל עירי

דאיירי בשמותיהן שווין ממש ולא בעינן לר"מ מוכח מתוכו קושייתם שפיר וכו' עיי"ש. ונראה דדברי התוס' מדוקדקים, דיסוד קושייתם בנוי על הסדמה זאת דנם תוס' נהתי לסברת הר"ן בדברי הרי"ף וא"כ אין מגמרא קושיא על הרי"ף כנ"ל, אבל סברתנו אינה שייכה רק אם באמת אינו מוכח מתוך הגט איזה גט שלח, דהיינו כששמותיהן שווין ממש ואינו מוכח בשעת המסירה בהי מינייהו מגרשא, ולא מהני גם ע"ח שיהוי במקום ע"מ, לכן הקדמו תוס' דע"כ מיירי במשולשין דאל"כ אף לר"מ לא מהני, וא"כ שפיר הקשו על הרי"ף דע"מ הנמצאים כאן לא ידעו בהי מינייהו מגרשא מ"מ תתגרש מכה ע"ח דהחתימה מוכח מי המתגרשת וא"כ הוה ע"ח עדים על המסירה, ושפיר הקשו על הרי"ף. ותוס' לשיטתיהו דלר"מ בעינן מוכח מתוכ אבל הרי"ף והרמב"ם סוברים דלא בעינן לר"מ מוכח מתוכו וכן שיטת הרבה ראשונים ושיטת רש"י וא"כ המשנה דשנים ששלחו שני גיטין מיירי בשווין ממש ושפיר מיושבת הושיית התוס' כמו שביארנו.

ותו בין לרבה בין לרבא האיכא מחובר והקשה הלחם משנה זו"ל וקשה דרבינו זו"ל דלמדו מן הכתוב עצמו דנט שחרור דלא יהא מחוסר אלא נתינה ואין זה במשמע דבשלמא בנט אשה כתיב וכתב ונתן הזכיר כתיבה קודם נתינה דלא יהא מחוסר דבר בין כתיבה לנתינה אבל הכא לא הוזכרה בכתוב קודם אבל רש"י זו"ל למדו בשיחרור בנ"ש דלה לה בפ' המביא קמא ולא משמע הכי דברי רבי עכ"ל. והנה בכדי לתרץ קושיות הל"מ אמאי צריכים קרא בשחרור נילף מנ"ש דלה לה מאשה וכמו שמפרש רש"י באמת גם קושיתו השני' איך מוכח מקרא דלא ניתן לה הדין דמחוסר קציצה נקדים שיטת רבינו שמואל בתוס' כ"א: ר"ה, יצא זה"ל וז"ל פו' ר"ש דוקא בעלי חיים או במחבר לקרקע שעוסק דבר מגידולו חשוב מחוסר קציצה וכו' ואם כתב גט בקלף גדול ואח"כ התכו לפי זה כשר ובה"ג פוסל וכן ר"ת הי' מחמיר עכ"ל. והנה מלשון התוס' הי' נראה בסברת ר"ש דהחתיכת תלוש לא חשיב מעשה דיהא נקרא ע"י זה מחוסר קציצה אבל מדברי הר"ן ורמב"ן נראה דסברת ר"ש הוא דמש"ה לא מיפסל מה שקוצץ מן התלוש כיון דהי' יכול ליתן לה כל הקלף והיתה מתגרשת בו וא"כ לא הוה מחוסר כלל קציצה בין כתיבה לנתינה ומה לנו אם קוצץ הלא לא היינו צריכים הקציצה לנתינת הגירושין ודוקא בכותב על המחובר לקרקע דבמחובר פסול לגרש וכמו שנבאר להלן א"כ אף אם קוצץ אח"כ דאין כאן פסול דמחובר מ"מ פסול משום מחוסר קציצה כיון דכלא הקציצה לא הי' יכול לגרש והוה יסוד סברת ר"ש וסיעתו זו"ל הרמב"ן — אחר שהכריע כשיטת ר"ת ובה"ג נגר ר"ש וסיעתו בקוצץ מקלף גדול פסול משום מחוסר קציצה, ומ"מ אני תמה וכו' שלא מצאתי בתלמוד יצא זה שמחוסר אלא שא"א לעשות ממנו אותו מעשה בחסרון הדבר וכן מחובר נמור א"א להתקיים בו נתינה אלא בקציצה אבל בתלוש גמור מאי מחוסר איכא. וזהו באמת סברת ר"ש. קצורן של דברים דלר"ש וסיעתו

דאיירי בשמותיהן שווין ממש ולא בעינן לר"מ מוכח מתוכו קושייתם שפיר וכו' עיי"ש. ונראה דדברי התוס' מדוקדקים, דיסוד קושייתם בנוי על הסדמה זאת דנם תוס' נהתי לסברת הר"ן בדברי הרי"ף וא"כ אין מגמרא קושיא על הרי"ף כנ"ל, אבל סברתנו אינה שייכה רק אם באמת אינו מוכח מתוך הגט איזה גט שלח, דהיינו כששמותיהן שווין ממש ואינו מוכח בשעת המסירה בהי מינייהו מגרשא, ולא מהני גם ע"ח שיהוי במקום ע"מ, לכן הקדמו תוס' דע"כ מיירי במשולשין דאל"כ אף לר"מ לא מהני, וא"כ שפיר הקשו על הרי"ף דע"מ הנמצאים כאן לא ידעו בהי מינייהו מגרשא מ"מ תתגרש מכה ע"ח דהחתימה מוכח מי המתגרשת וא"כ הוה ע"ח עדים על המסירה, ושפיר הקשו על הרי"ף. ותוס' לשיטתיהו דלר"מ בעינן מוכח מתוכ אבל הרי"ף והרמב"ם סוברים דלא בעינן לר"מ מוכח מתוכו וכן שיטת הרבה ראשונים ושיטת רש"י וא"כ המשנה דשנים ששלחו שני גיטין מיירי בשווין ממש ושפיר מיושבת הושיית התוס' כמו שביארנו.

בדין מחוסר קציצה בגט

מאת מאיר גרינבערג

תלמיד מתיבתא תורה ודעת

רמב"ם פ"ו מהלכות עבדים ה"ה — בששה דברים שווין שחרורי עבדים לגיטי נשים כו' ואלו הן הששה כו' ואין נכתבים במחובר ע"כ ומבאר בהלכה ו' בנט אשה הוא אומר וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא נתינה יצא הכתוב במחובר ואח"כ קצץ שהרי מחוסר קציצה ונתינה ובנט שחרור הוא אומר ונתן לה לא יהא מחוסר אלא נתינה עכ"ל (לחם משנה — ובנט שחרור הוא אומר לא ניתן לה כך צריך לגרום). מקור דינו בנט הוא בגיטין כ"א ע"ב אמר קרא וכתב ונתן לה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה ומקורו בשחרור מהא דקאמר (גיטין דף ט' ע"ב)

יסוד הדין דאם כתב גט על המחובר ותלשו ונתנו לה הפסול הוא משום דלקני לה הגט במחובר פסול משום פסול המחובר ממיל' אף אם קצץ פסול משום מחוסר קציצה, והנה הטעם דמחובר פסול אם יקנח לה המחובר כגון אילן וקרקעו לא נתבאר מפורש בגמ' דידן וז"ל הריטב"א על המשנה דאין כותבים במחובר לקרקע ופי' בירושלמי דנפקא לן מדרבנא דספר מה ספר מיוחד שהוא תלוש אף כל שהוא תלוש כו' ונראה דלפום גמרא דילן אינו משום האי טעמא דהא אמר בגמרא לרבנן ספר לספירת דברים ועוד דלפום האי טעמא בעלה של עציץ נקוב לכ"ע אסור דדינו כמחובר ואילו הכא בגמרא דידן שרי ונראה דלפום גמרא דידן טעמא משום דכתיב ונתן בידה דמשמע דבר הניתן מיד ליד וא"א אלא בתלוש שא"א לתת דבר מחובר בידו של חברו ממש אא"כ קוצצו עכ"ל הריטב"א, וכן מביא הרשב"א בשם י"א והנה לשיטת הר"ן פרק המגרש דבגט בעינן דוקא נתינה לידה אבל קנינים לא מהני בגט אם יקנח את הגט באיזה קנין כגון אנב קרקע או קנין אחר דלא מקרי ונתן בידה א"כ לכאורה פשוט מה דמחובר פסול דלא משכחת לה ונתן בידה רק יכול להקנות על ידי קנין וזה לא מהני בגט ואם יקנח לה את האילן וקרקעו ותקנה להאילן בתורת חצר ע"י הקרקע הא אין קרקע נקנית בתורת חצר וכמדרומה שרבותינו האחרונים הלכו בדרך זה אבל עכ"פ נתבאר דפסול מחובר בגט לגמרא דידן הוא פסול בנתינת הגט ולשיטת הירושלמי דיליף מספר בפשוטו הוא פסול בכתיבת הגט וכן משמע מהרמב"ן דלהירושלמי לא צריכים כלל במחובר הדין דמחוסר קציצה כיון דכתבו במחובר כבר נפסל בכתיבה ומה יהני דאם קצץ אח"כ ובגמרא דילן דפוסל אם קצץ אח"כ משום מחוסר קציצה אולא לשיטתו דפסול דמחובר לא ילפינן מספר דספר לספירת דברים הוא דאתא והפסול דמחובר הוא מקרא דונתן והוי פסול בנתינה וא"כ דקצץ אח"כ דשייך בו נתינה הי' כשר ולכן צריכים לפסלו מהטעם דמחוסר קציצה וע"פ הקדמות אלו

יתישבו לנו דברי הרמב"ם מקושית הל"מ. קושיתו הראשונה אמאי צריכים קרא בשחרור אם כתב במחובר ותלשו דפסול משום מחוסר קציצה ולא ילפינן מגז"ש דלה לה מאשה מיושב דהרמב"ם ס"ל כשיטת ר"ש דהפסול דמחוסר קציצה הוא משום דמחובר פסול וכיון דא"א ליתן לה את הגט אלא ע"י קציצה נקרא מחוסר קציצה אבל אם הי' מחובר כשר גם אם הי' קוצץ כשר כמו בקוצץ מן התלוש וא"כ בשטר שחרור ממילא לא שייך הדין דמחוסר קציצה דאינו מחוסר כלל דיכול ליתן לה הש"ש בלא קציצה ואם תקשה נילף גם פסול דמחובר בשחרור מגז"ש דגט גם זה לא קשה דמבואר ברשב"א פרק קמא דקדושין כ"ג וז"ל "אע"ג דרבנן נמי לה לה מאשה גמרי ס"ל דלאו לכולי מילי גמרינן לה אלא לגופו של גט שיהא גיטו של זה כגיטו של זה". ומבואר דבדיני נתינה לא גמרינן עבר מאשה בגז"ש דלה לה ופסול דמחובר לפי מה שבארנו לתלמודא דידן הפסול הוא בנתינה וא"א למילף שחרור מגט וע"כ נקט הרמב"ם דבגט שחרור ילפינן לפסול מחובר מהקרא דלא ניתן לה וכונתו על פסול דמחובר ולא על הדין דמחוסר קציצה וילפינן שפיר מהקרא דלא ניתן לה והלימוד הוא כמו שכתב הריטב"א בגט דלשון ונתן בידה משמע דבר הניתן מיד ליד כן גם בשחרור הקרא דלא ניתן לה משמע ניתן מיד ליד או כפי דרך הב' דבמחובר לא משכחת נתינה ובגט דכתיב ונתן בעינן דוקא נתינה לידה כן אפשר לפרש כונת הרמב"ם דבגט שחרור כיון דכתיב לא ניתן לה בעינן נתינה ממש ולא מהני קנינים שהעבר יקנה בש"ש ממילא פסול מחובר ויתיישב קושיתו השני' של הלח"מ איך יליף הרמב"ם הדין דמחוסר קציצה מקרא דלא ניתן ולדברינו יליף הרמב"ם מהקרא הפסול דמחובר ולא הפסול דמחוסר קציצה ופסול דמחובר שפיר מוכח מהקרא והא דפסל הרמב"ם בגט שחרור אם קצץ המחובר ונתנו לו הוא באמת משום דילפינן לה לה מאשה דפסול דמחוסר קציצה הוא פסול בכתיבת הגט וזה ילפינן שפיר שטר שחרור מגט אשה ומיושבים היטב דברי

בע"מ יהא בטל מטעם שביטל שליחות הסופר ראשד"ע לקצת אחרונים הסוברים דלהרמב"ם בעינן שליחות בכתיבה, ואחר שתירץ דכתבת עסקע אפשר בקעקע ביר עברו הכנעני, שהיא מותרת, והרמב"ם אפשר דלא סבר דבעינן שליחות בכתיבה, כתב דבעיקר אין כאן קושיא דאטו צווה לשליח שיכתוב בשבת או בכתיבת עסקע, הבעל עשאו שליח שיכתוב נט וכו' אין שום עבירה וכ' עכת"ד. — ולדעתי היה נראה דאף לשיטת התוס' דהיכא דאישלד"ע המעשה בטלה, הוא דוקא אם גוף ענין השליח הוא עבירה, כמו בכהן שאמר לישראל צא וקדש לי אשה גרושה, דגוף הקדושין הם עבירה לכהן, ועל דבר עבירה לא נתנה התורה דין שליחות, אבל היכא דבגוף השליחות אין כאן עבירה, כמו בנט אפילו אם צווהו לכתוב בשבת ויו"ט או בקעקע, אין זה נוגע לגוף השליחות, ונהי דודאי לא יתחייב הבעל על איסור שבת ועסקע משום דאישלד"ע מ"מ שליחות דכתיבת הגט לא בטלה, ולכן סתמו הפוסקים דבכל ענין אפילו אם מנוי השליחות היה שיכתוב בשבת מ"מ לא נתבטלה השליחות. — ובאמת מפורש בטור חו"מ ש"ג בשם הרמב"ם לענין טביחה ומכירה דכתבה התורה דיש שליח לד"ע שאף אם צווה לשליח לשחוט בשבת חייב הנגב המשלח ד' וה' הרי מפורש דאף דיש כאן איסור שבת ודודאי לא יתחייב הנגב משום שבת מצד ראשד"ע מ"מ גוף השליחות דטביחה לא בטלה בשביל זה. — אבל המשנה למלך פ"ג מה' גביה ה"ו הקשה על הטור מהרמב"ם פ"ז ה' מעילה ה"ב, שכתב „במד"א בחתיכות מקדשי ברק הבית אבל אם ה' בשר עולה וכיוצא בו לא מעל אלא האוכל בלכד שהרי הוא חייב באיסור אחר יתר על המעילה וכו'". הרי דאף שבמעילה יש שליח לד"ע, מ"מ כיון שנתערב בה איסור אחר שאין בו שליח לד"ע בטלה השליחות ומשום זה חלק על הטור ברעת הרמב"ם, ולדעתו יסבור הרמב"ם דאם עשה שליח לטבוח בשבת אינו חייב בד' וה', כיון דמצד שבת אישלד"ע בטלה השליחות עכת"ד. — ולדעתי אפשר דאין דומים הדברים, דיסור סברת הטור בצווה לטבוח בשבת דלא בטלה

הרמב"ם. והנה ביסוד דברינו דהרמב"ם אויל בשיטת ר"ש וסיועו יש להעיד דלסברת ר"ש דקוצץ מן התלוש לא שייך הפסול דמחוסר קציצה ובפי מה שביארנו דמוכח מהר"ן והרמב"ן סברתי דלא נקרא מחוסר קציצה בחי' יכול ליתן הגט בלא קציצה א"כ קשה טובא אמאי פסול בקרן של פרה אם קוצץ הקרן ונותן לה משום מחוסר קציצה והלא יכול ליתן כל הפרה ובמבואר במשנה ונותן לה את הפרה וא"כ אף אם קוצץ לא לפסול משום מחוסר קציצה כמו בקוצץ מן התלוש ומדברי הרמב"ן נראה דלשיטת ר"ש באמת בקרן של פרה אינו פסול רק מדרבנן דרמיה למחומר ובגמרא דמיתי קרא דמחוסר קציצה היינו הטעם הפסול מחומר ממש וממילא פסלינן קרן של פרה בקוצץ משום דרמיה למחומר דעוקר דבר מגידולו אבל בתלוש לא גזרו משום מחומר ומדברי הרמב"ם שכתב בקרן של פרה דאם קוצץ הקרן ונתן לה ראינו גט משמע דאין גט מראודייתא דעל גט פסול מדרבנן דרכו טוב פסול ועדיין צ"ע.

שליחות לד"ע המעורב בה איסור אחד

מאת אלכסנדר גראם

תלמיד מתיבתא תורה ודעת

בגטין כ': בעי רמי ב"ח היו מוחזקין בעבר שהוא שלו וכו' א"ר ותיפוק ליה שהוא כתב שיכול שהזריף וכו' בכתבת עסקע ובנו"ב מהר"ת אה"ע קל"ה איתא שהקשו לו לדעת התוס' ב"מ, דהיכא ראיין שליח לדבר עבירה בטילה השליחות, ולשיטת הסוברים דבעינן שליחת הבעל לכתיבת הגט, א"כ הכא דאיכא איסורא דאודייתא בכתיבת עסקע ואי"ש לד"ע ובטלה שליחות הבעל, וכן הקשו לו מרמב"ם דפסק בנט שנכתב בשבת ויו"ט ולא נמסר בפני עירי מסירה רק בעירי חתימה בטל הגט, דממ"נ קשה דאם הבעל עצמו כתב הגט למה הוא בטל הרי לא בעינן ע"ח כלל, ואם הוא כ"י הסופר אפילו נמסר

השליחות בטביחה. ועפ"י אפשר ליישב דברי הטור. — והעירוני שבדברי יש לפקפק עפ"י הקצוה"ח סי' קפ"ב שהשיג על הנו"ב שכתב בעשה שליח לגרש את אשתו והשליח גרשה בע"כ, כיון דזה אסור מטעם ח' דר"ג א"כ הנה דבר עבירה ובטלה השליחות מצד דאין שליח לדבר עבירה, וכתב ע"ז הקצוה"ח דזה דוקא אם שלחו מפורש לגרש בע"כ, אבל אם עשהו שליח סתם וגרש בע"כ הרי"ז דומה לעשהו שליח לשחוט סתם והלך השליח וטבח בשבת דאין השליחות בטלה, — ועפ"י האמור נראה דכאן בכל אופן השליחות בטלה דהלא גוף הגירושין שעשה בשליחותו בעבירה היא, ומה לי שהיה יכול לגרש באופן שלא יהיה עבירה אבל עכשיו גוף הגירושין שנעשה בשליחות הבעל הם בעבירה, שזה דומה לדין של הרמב"ם בבשר עולה דאף אם אמר לו סתם ליתן בשר לפני אורחים מ"מ בטילה השליחות.

השליחות בטביחה הוא משום ראין איסור שבת נוגע לנוף השליחות דטביחה ואיסור שבת מילתא אחרייתא היא ולא חל ע"ז דין שליחות והוה כמו בשלח לשחוט סתם והוא שחט בשבת, אבל בדינו של הרמב"ם אם עשהו שליח ליקח בשר עולה יש כאן איסור מעילה ואיסור אכילת בשר עולה, הלא זהו מגוף השליחות, וכיון דעל בשר עולה אשד"ע ממילא בטלה השליחות.

ולכאורה נראה דאף אם עשהו שליח סתם שיתן חתיכות בשר איזה שירצה לפני אורחים ולא הראהו על בשר עולה והוא נתן בשר עולה ג"כ בטלה השליחות משום דאשד"ע, כי סוף סוף כשנותן לפני האורחים בשר עולה בשליחות הבעה"ב לא חל ע"ז דין שליחות דבגוף השליחות יש כאן עבירה של אכילת בשר עולה, ובטביחה ומכירה גם המשל"מ מודה דאם עשהו סתם שליח לשחוט באיזה יום שירצה ושחט בשבת דלא נתבטלה

אידישע אפטיילונג

ערב-פסח'דיגע כשרות

זיין אונזער עולם, ניט צו פארלאזען זיך אויף הכשרים וואָס דער פארברויכער אליין אָדער דער רב פון נענענד זאָלען ניט זיין זיכער אז זיי — די הכשרים — זיינען אַרויסגעגעבן געוואָרען פון רבנים מובהקים, אין טראָגען אויף זיך די רבנ'ישע פאראנטוואָרטליכקייט. עס איז אפילו אין אמעריקא קיין כלל ניט אז וואָס די פירמע איז גרעסער איז אלץ זיך כערער איהר באהויפטונג און אין „קוואליטי" הינזיכטען בכלל און כשרות אריינגענומען. אָט האָט ניט לאנג געפלאצט אַ גרויסע „דראָג" פירמע, וועלכע איז יאָהרען לאנג באַ-וואוסט געווען אלעס איינע פון די עהרלאכ-סטע און פאראנטוואָרטלאכסטע, און אונזער ברייטער פובליק האָט ניט געוואוסט, אז אָט די פירמע איז צעהנדיגע מאָל באשטראָפּט גע-

עס וואָלט שוין לאנג געווען צייט, אז לכל הפחות אָט דער איינציקער יסוד פון אידישער תורה וואָס ווערט מערסטענס געזוכט אָפּגעהיט צו ווערען דאָ אין לאנד, — די כשרות, זאָל אזוי איינגעאָרדענט ווערען אז מען זאָל ניט דארפֿען צו יעדער צייט ווידער מזהיר זיין וועגען די מכשולים וואָס קומען אַרויס פון אונפֿערנאנטוואָרטלאכע מכשירים און הכשרים. צום באַדויערען אָבער איז נאָך אפילו אָט די פראגע ווייט ניט פארענטפערט געוואָרען, און מיר האָבען אין דעם פעלד נאָך אלץ תהו ובהו אָבער ניט קיין אָרדער. מיר מווען דאריבער, איבערהויפט אין די ערב-פסח'דיקע טעג מזהיר זיין און מזהיר

פארוואס זאלען מיר ניט האָבען אונזער חוב צו העלפֿען דעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל מיט דעם וואָס ביי אונזער טיש וועלען זיך געפינען די ארץ ישראל'דיגע פראָדוקטען. מיר וואָלטען דערמאָנען איין פראָדוקט ווי שמן זית — „אָליו אויל“, מיט וועלכען ארץ ישראל צייכענט זיך באַזונדער אויס, פארוואָס זאָל מען ניט ברויכען דעם אויל פון ארץ ישראל, און אזוי אנדערע זאכען וועלכע עס זיינען גאנץ לייכט צו קריגען, און וועלען ניט באַלעסטיגען מיט צו פיעל קאָס־טען, און די הילף אונזערע וואָלט געווען אונגעהויער גרויס פאר דער עקאָנאָמישער לאַגע אין אונזער הייליג לאַנד וועלכע איז אזא שווערע.

מיר רופען אונזערע לעזער ווי אויך אונזער ברייטען אידישען עולם צו פארטראכטען זיך מעהר וועגען אונזערע פליכטען סיי בנוגע צו כשרות ווי אויך בנוגע צו אונזערע ברידער אין לאַנד.

וועלען אונזערע ווערטער האָבען דעם גע־העריגען אָפּקלאַנג?
מיר האָפען אז יע!

דער גרויסער סלאבאָדקער רבי

מאת הרב חיים קארלינסקי

(צו זיין צוועלפטען יאָהרצייט)

דאָרט ביי די ברעגען פון „וויליע“ און „ניעמאן“, אין דאָס קליינע אַלטע שטערטעל סלאבאָדקע, האָט געלעבט און געשאַפען אין משך פון אַ האַלבן יאָהרהונדערט, דער גרינדער פון די באַרימטע סלאבאָדקער ישיבה „כנסת ישראל“, ר' נתן צבי פינקעל זצ"ל, באַוואוסט אונטער'ן נאָמען דער „אַלטער“. דאָרט האָט ער געבויט אַ צענטער פאר תורה און חכמה, דאָרט האָט ער קאָנצענטרירט די ליכטיגע און גרויסע מחות פון איר־שען פאָלק, און פון דאָרט האָט ער צושיקט די תורה ליכט שטראַהלען איבער אלע טהייל־לען פון די וועלט.

וואָרען פאר אַרויסלאָזען שערליכע אַרטיקלען, נאָר ערשט נאָכדעם ווי צומעליג זיינען די בעלי־בתים פון דער גרויסער דראַג פירמע געכאַפט געוואָרען אין פאַלשקייט און צונגער צויגען געוואָרען צום געריכט, ערשט דאנסט־סאָל איז אין דער ענגלישער פרעסע פאר־עפענטליכט געוואָרען די צעהנליגע און צעהנר־ליגע אַרטיקלען וועלכע די ראָזיגע פירמע האָט פארקויפט אלץ סגולות צו כמה מיני קראַנק־הייטען און זיינען פון געריכט געפונען געוואָרען שערליך.

פארשטעהט זיך אז אזא פירמע, ווען זי וואָלט האָבען צו טאָן מיט כשרות וואָלט זי אין דעם הינזיכט אויך ניט מעהר פאַראַנט־וואָרטליך געווען.

דאָס איז נאָך אַ באַווייז ווי ווייט יעדער פון אונז דאָ אין לאַנד דאַרף זיין אייגענער משגיח זיין, און ווען ער וויל האָבען כשרות און פסח'דיקס מוז ער אַ חקירה ורדישה מאַכן. אלליין אָדער רודך זיין רב אויף וויפיעל די כשרות און פסח'דיקייט איז זיכער, ניט קוקענדיג ווער די פירמע איז. פארלאָזט זיך ניט אויף „האַלסייל“ הכשירים וואָס ווערען אַרויסגעגעבען פון אַזעלכע „רבנים“ וואָס איהר ווייסט פון זיי, און וועלכע קליידען זיך אָן מיט אַ „איצטלאַ רבבן“ וואָס פאסט זיך צו זיי ניט צו.

ווען איהר האָט ניט קיין רב מובהק אין אייער געגענד, קענט איהר זיך שטענדיג ווענ־דען צו „וועד הרבנים“ וועמעס טירען זיינען שטענדיג אָפּען פאר אייך צו העלפֿען אייך מיט ראטה און טהאט איהר זאָלט זיין זיכער אז דער און דער הכשר איז זיכער. זאָלען איי־ערע טישען פסח און אַ גאנץ יאָהר זיין כשר, און קרינט פאר אייער געלט וואָס איהר זאָלט פאר כשרות — אמת'ע כשרות.

עס וואָלט געווען דאָ רער אָרט אויך ווי דער צו דערמאָנען אויף אונזער חוב צו שטיי צען אונזערע ברידער אין ארץ ישראל מיט די פראָדוקטען וואָס ווערען דאָרט אויסגעאַר־בייט מיט שווייס און בלוט פון אונזערע זין און ברידער. די פראָדוקטען זיינען גוט און קאָסטען ניט פיל טייערער פון די אנדערע,

ארויסגעגאנגענע עפענטליך געגען איהם, מורא האבענדיג אז זיין מוסר שיטה איז א נייער סאָרט כתה. דאָן איז ער ווי אַ לייבדיגע אַרויס אין קאָפּ, געפיהרט אַ שטילע מסירות נפש'דיגע מלחמה מיט זיינע געגנער, ביז עס איז איהם געלונגען אויפצואווייזן די ריכטיגקייט פון זיין מוסר שיטה, און אזוי איז איהם געלונגען צו גרינדען און באפעסטיגען די גרויסע סלאבאָדקע ישיבה „כנסת ישראל“, וועלכע איז שפעטער געוואָרען דער גרעסטער תורה צענטער פון אונזער צייט.

ער האָט זיך אָבער ניט באַזונגענט בלויז מיט די סלאבאָדקער ישיבה וועלכע האָט אין אַ קורצער צייט געזעהלט מעהר ווי דריי הונדערט תלמידים מצוינים, און ער האָט געגרינדעט אין ישיבה נאָך די צווייטע אויף דעם פארלאַנג פון גרויסען גאון הרידב"ז ז"ל, וועלכער איז געווען דאָן רב אין סלוצק, גרינדעט דער „צלטער" דאָרט אַ ישיבה. נאָך דעם גרינדעט ער גייע ישיבות אין בריינסק, מאַלעץ, און ראסיין. ער פארשטאנד די ישיבות אין מיר און ראדין, און שוין גאָר אין די לעצטע יאָהרען פון זיין לעבן גרינדעט ער אַ ישיבה אין ארץ ישראל, אין די שטאָרט חברון, אזוי אז זיין גאנצער לעבען איז געווען אַ לאַנגע קייט פון ארבייט און שאַפונגען.

* * *

צו קליין זיינען מיר. צו קליין איז אונזער השגה אום צו קענען שילדערען כאַטש אייניגע שטריכען פון דאָס עהרליכע שענהקייט און ליכטיגקייט וואָס שפיגעלט זיך אָפּ פון דעם שענהעם לעבען פון גרויסען שעפער, ר' נתן פינקעל ז"ל. גרויס איז געווען דאָס ליכט פון זיין גדלות און עס האָט פארבלענט אונזערע אויגען.

צו שוואַך איז אונזער זעהונגס־קראַפט, מיר זאָלען קענען אריינדרינגען אין זיין גרויסע נשמה און צו באַקומען אַ קלאָהרען בילד פון די גאנצישע גייסטיגע אוצרות וואָס זי האָט פאַרמאָגט. עס איז אָבער גענוג דאָס ביסעל וואָס אונזער אויג קען יאָ אויפנעמען, אום

אָהן רעקלאַמעס און אָהן פאפולאריטעט איז געווען זיין ארבייט. ניט אלס מנהל אָדער ראשי־ישיבה איז ער געקומען אין סלאבאָדקע, נאָר ווי אַ שעפער, אַ קעמפער און אַ וועג־ווייזער.

עס איז געווען אין יענע יאָהרען, ווען די מאָדערנע השכלה באַוועגונג האָט אָנגעפאנגען אַן עפענטליכען קאמף געגען די אידישע טראַדיציעס און זייער ערשטער האַרמאָניע־שאַס איז געווען געצילט געגען די אידישע תורה פּעסטיגונגען.

אמת, דער למור התורה איז דאָן געווען שטאַרק פאַרשפּרייט אין די רוסיש־ליטווישע און פּוילישע שטעט און שטעטלעך און אלע שוהלען און קלויזלאַך זיינען געווען איבערפולט מיט בני תורה, אָבער ווי פאַרשיידענ־ארטיג האָט געקלונגען דער קול התורה. עס האָט געפעהלט אין איהם דער ריכטיגער תורה קלאנג און זעהר שוואַך איז געווען זיין אָפּ־קלאנג.

ווי שעפּסען אָהן אַ פאסטוך זיינען געווען די לומדי תורה און יעדער איינער האָט געלעבט זיין לעבען פאר זיך. עס איז ניט געווען קיין פיהרער, קיין וועג ווייזער, און דאָרומ האָבען די פיהרער פון די השכלה באַוועגונג אין אַ געוויסער מאָס געטראָפּען אין ציל. ר' נתן צבי פינקעל ז"ל מיט זיין שאַרפע אויג האָט דערוועהן די געפאהר, האָט דערפילט ווי די סכנה קומט אָן, און מיט זיין שטאַרקע ערציהונגס־קראַפט האָט ער פאַרשטאַנען אז דער איינציגער וועג צו פאַרשטאַרקען די תורה פּעסטיגונג, איז צו אָרגאַניזירען די לומדי תורה, קאָנצענטרירען זייערע בעסטע כחות אין איין צענטער וואָס זאָל שטעהן אונטער דאָס אויפזיכט פון די גדולי־הדור.

פאר דעם צוועק האָט ער זיך פארטיפט אין דער מוסר שיטה פון גרויסען גאון ר' ישראל סאלאנטער ז"ל און האָט געשאַפּען אַ נייע שיטה אין למור התורה און דרך היהדות. אַ גרויסער קאמף האָט זיך אָנגעפאנגען געגען זיין שיטה, און אייניגע גדולי־הדור זיינען

יונגען גאון-וזהן. געוויינט האָט די יונגע אלמנה, געיאָמערט האָבען די קליינע יתומים, טייכען טרעהרען האָבען געשטראַמט פון די אויגען פון זיינע הונדערטער תלמידים און פרוינער, בלויז דער אלטער טאטע איז געשטאַנען מיט אויסערליכער אָנגעשטריינטער רר-הינקייט — אמת מיט א געבויגענעם קאַפּ צו דער ערד, אָבער הארט ווי א פעלזען שטיין — גיט קיין טרעהר און גיט קיין קרעכץ. עס איז יום-טוב און מען טאָר גיט וויינען.

גאנצע זיבען טעג האָט דער אלטער שוואַגער פאָטער געקעמפט מיט די אינערליכע יסורים און שמערצען, און באַהערשט דעם וואלפאן פון טרעהרען און פלין. מיט די גרעסטע אָנשטריינגונג איז ער געגאנגען צו די הקפות און געבעטען די תלמידים פון ישיבה זיי זאָלען זינגען און טאנצען ווי שמעני-דיג און גיט פארשטערען די שמחת החג, און ערשט דעם לעצטען טאָג יום-טוב נאָך הברלה האָט ער צוזאמענגעבראָכען.

גיט בלויז א רבי פאר יענעם איז ער גע-ווען, נאָר אויך פאר זיך. און גיט בלויז א רבי איז ער געווען פאר זיינע תלמידים, נאָר אויך א טאטע. ווי אן אלטער פאָטער איז ער געווען פאראינטערעסירט אין פרוואַטען לע-כען פון יעדען איינציגען פון זיינע תלמידים האָט ער גענומען אן אנטויל אין זייער שמחה און אויך אין זייער צער. און גיט אומזיסט איז פאראייביגט זיין נאָמען גיט מיט דעם אָנגע-נומענעם טיטעל ווי גאון און צדיק, נאָר מיט דעם האַרציגען נאָמען „סבא“, דער אלטער פאָטער פון סלאבאָדקע.

יאה זכרו ברוך.

הרב משה שטערמאן ז"ל

ביום ש"ס פ' וישלח בעמרו בתוך תפילתו נפטר חברנו הנכבד נעים המדות, עסקן במעשים, הרב ר' משה שטערמאן. וגדול הכאב וגדולה האבדה. בתוך אבלי ציון ינוחמו משפחתו וחבריו הרבנים המתאבלים עליו.

צו פארשטעהן און דערמיהלען די גרויסע ליב-טיגקייט פון זיין תורת און חכמה.

אומבאַגרעניצט איז געווען זיין חכמה, זי איז גיט געווען קאָנצענטרירט אין איין פונקט, פארצווייגט איז זי געווען אין אלע גייסטיגע אייגענשאפטען פון דעם מענשענס הויכקייט. מיט חכמה האָט ער געלערענט תורה, חכמה איז געווען דער יסוד פון זיין יראת שמים און מיט חכמה האָט ער איינגעפלאַנצט אהבת התורה אין די הערצער פון זיינע צעהנדליגער טויזענטער תלמידים. יעדער שריט זיינער איז געווען אויסגעוועקענט מיט חכמה. גיט בלויז א חכם איז ער געווען, נאָר ער האָט אויך גע-לעבט מיט חכמה, און דאָס איז געווען זיין גרויסקייט.

שטארק איז געווען זיין ליבע צו דער בריאה בכלל און צו דעם מענשען אלס בחיר היצורים בפרט. מיט פאָטערליכער ליבע האָט ער געקוקט און באַטראכט דעם קלייניקען ווע-רימעל וואָס קריכט אויף דער ערד, און פאָר-זיכטיג ווי ווייט מעגליך, האָט ער זיך אויס-געהיט גיט צו טרעטען אויף רי גראָזען וואָס בריינגען נוצען פאר דער מענשהייט.

ער האָט זיך שטענדיג געגריבעלט און פאר-טיפט אין די יסודות און אין תכלית פון די יצירה. ער האָט פארשטאַנען די כחות הנפש פון דאָס מענשליכע נאטור, האָט פארקער-פערט די מענשליכע גייסטיגקייט אין טאָג-טעגליכען לעבען, און זיך דערהויבען צו דער גרעסטער מדרגה פון „כל מה שנברא, לא נברא אלא בשביל האדם“.

מיט א וואונדערליכער טראפט האָט ער בא-הערשט זיינע אייגענע מידות און כחות הנפש. עס איז אינטערעסאַנט דער פאקט: דעם ער-שטען טאָג חול-המועד סכות תרפ"ו, איז אין ירושלים נפטר געוואָרען זיין וזהו, הנאון הצדיק ר' משה ז"ל, וועלכער איז געווען א ראשישיבה אין סלאבאָדקע און אין חברון, און איז אלט געווען בלויז 42 יאָהר.

עס איז זיך לייכט פאָרצושטעלען די גע-פיהלען פון דעם אלמען טאטען, שטעהענדיג ביי דעם פריהצייטיגען טויט-בעט פון זיין

דער ישיבה ווינקער

ישיבת תפארת ירושלים

זונטאג פ' תרומה איז אין באַרדוויי סענט-ראל האַטעל פאָדנעקומען דער יעהרלאכער באַנקעט פון דער ישיבה. די „שמנה וסלחה“ פון ניו יארק האָבען אין איהם אַנטייל גע-נומען. ווארימע און הארציגע רייד זיינען גע-הערט געוואָרען פון דעם איצטיגען פרעזידענט מר לעווין און פון דעם פריהערדיגען פרעזידענט מר. בריסמאן. עס האָבען זיך בא-טייליגט די רבנים: ר"מ פיינסטיין, ר"א פיוועלזאָן, ר"ר לואוויץ, ר"ב כהן, און דער מנהל הר"ש גריינימאן.

דער טאָסטמייסטער איז געווען מר ה. ל. זעליג — פיהרער פון די פאראייניגטע ישיבות. — די הארציגע ווערטער פון דעם מנהל הר"ש גריינימאן האָבען געפונען דעם געהעריגען אָפּמאלאנג צווישען די פאָר הונדערט געסט, און זיין אפיעל איז ווארעם גע-ענטפערט געוואָרען.

ועד הרבנים רופט צו באטייליגען זיך אין קאנסטיטוציע פיערונג

ענטפערענדיג אויפ'ן רוף פון „מארגען זשורנאל“, וועלכער האט גענומען די איניציאטיווע אין דער אנטקעגנזעציקהייט, האט דער ועד ההנהלה פון ועד הרבנים אפגעהאלטען א מיטינג און איינשטימיג באשלאסען, אז דער ועד הרבנים פון גרעסער ניו יארק, רעפערענטירענדיג דעם ניו יארקער ראבינאט, זאל אַנטייל-נעמען אין דער פיערונג פון הונדערט און פופציג יאהריגען יוביליאום זייט די אמעריקאנער קאנסטיטוציע איז אנגענומען געווארען.

די רעזאָלוציע פון ועד הרבנים איז אין טייל ווי פאלגט:

אויב דאס רעליגיעזע אירענטום איז אלע מאהל געווען געטריי צו די רעגירונגען פון די לענדער, וואו אירען האָבען זיך געפונען, איז וואס אנגעהערט דער אמעריקאנער רעגירונג און דער אמעריקאנער קאנסטיטוציע, וועלכע פאָרזיכערען די פולע פרייהייט צו יעדען איינעם און וועלכען עס איז אונטערשייד אין געוויס די אַכטונג און לעבע, איבערגעבענהייט און רעספעקט געניצלאז. דעריבער געפינט דער ראבינאט פון ניו יארק פאָר זיין גרויסע חוב אויסצו-ריקען זיין אַכטונג און לעבע צו דער אמעריקאנער רעגירונג און איהר קאנסטיטוציע אויפ'ן אימפא-זאנטסטען אופן.

עס איז באשלאסען געווארען אויפצופארערען אלע רבנים פון גרעסער ניו יארק, אז זיי זאלען ווירמען

זייערע דרשות שבת. פרשה תצוה, דעם 1טען מאָרטש צו דער גרויסער היסטאָרישער ראָטע.

דער שבת פון פרשה זכור דאָרף אין אלע שוהלען דערמאָנט ווערען די גרויסקייט און די וויכטיגקייט פון דעם טאָג פאָר אלע פעלקער, וועלכע האָבען דעם זכות צו לעבען אונטער דעם אמעריקאנער פלאַן און איבערהויפט פאָר אונז אירען.

עס איז אויך באשלאסען געווארען, אז זונטאג, דעם 12טען מאָרטש, זאל אין איינע פון די גרעסטע שוהלען ראונטאון גערופען ווערען אַ מאָסען פאָרוואַמלונג פון אלע רבנים פון גרעסער ניו יארק און פון אלע אירען וואו עס זאלען געזאָגט ווערען פאָסיגע קאָפיטלעך תהלים און עס זאל געזאָגט ווערען אַ באַזונדערע תפילה פאָר'ן שלום און פאָר דער אויפבליהונג פון דער אמעריקאנער רעגירונג, און עס זאלען געהאַלטען ווערען פאָסיגע רעדעס צו דעם גרויסען פיערליכע מאָמענט.

עס איז אויך באשלאסען געווארען אַרויסצוגעהן מיט אַ פיערליכען אויפרוף צום נאָנען אירענטום אין ניו יארק אַנטיילצונעמען און מיטצומאָכען דעם גרויסען היסטאָרישען טאָג, וואס האָט געבראַכט פריי-הייט און רעספעקט און גלייכע רעכט צו אלע איינ-וואוינער פון אונזער פאָטערלאַנד.

מעלדונגען

פאָלגנדע מעלדונגען זיינען ערהאלטען גע-וואָרען פון הויפט אויפזעהער אויף דער דורכ-פיהרונג פון דעם כשר געזעץ מר. שעפהער ז. באום:

מאָרקס דעליקאטעסען ענר לאָנטש, אינגא, 1906 עוועניו מ ברוקלין, נ. י. און דאלף מאָרקס אינדיווידועל, זיינען פאר'משפט גע-וואָרען דורך „ספעשעל סעשאָנס“, פאר עובר זיין אויפ'ן כשר געזעץ: דאלף מאָרקס מיט 50 דאלער אָדער 10 טעג ארעסט, די קאָרפאָ-ריישאָן מיט 50 דאלער. די אינספעקטאָרס אונטער באומ'ס אויפזיכט האָבען דאָרטען גע-פונען ניט קיין כשר'ע לעבער

א ס ת ר ע ר ש א ו ס ק י וועלכע פיהרט אָן מיט אַ דעליקאטעסען קראָם אויף 195 איסט האוסטאן סטריט ניו יארק, וועלכע האָט אויפ'ן פענסטער די אויפשיפט מיט אירישע בוכשטאבען „וואורשט געשעפט“ איז געשטראפירט געוואָרען דורך „ספעשעל סע-שאָנס“ מיט 50 דאלער אָדער 10 טעג ארעסט פאר עובר זיין אויפ'ן כשר געזעץ.

מ א י ר י ע ד ל י ן געוועזענער ווייס-

צוויי טויוזנער פאמיליעס פון די הייליגסטע און נאָבעלסטע פון אונזער פאָלק; רעד גרעסטער טהייל אין פוילען, נאכהער: ארץ ישראל, רוסלאַנד, גערמאניע-אוסטריא, און אנדערע לענדער. ליידער איז דאָרט די צורת אזוי גרויס, אז די הילף מוז פארפלאַכט ווערען — און איהר אמעריקאנער ברידער קענט עס גרינג אפאָרען. נעהמט זיך און גב"ה וועט אייך העלפֿען.

עזרת תורה האָט ניט קיין משולחים. יעדער רב, שוהל פיהרער און עסקן ווערט געבעטען צו זיין אַ פארשטעהער פאר עזרת תורה. רע-סיט ביכלעך ווערען געשיקט צו פאסערנע עסקנים, וועלכע פאָרערען עס. אפֿעלירט פאר עזרת תורה איבערצאל! זאמעלט איין שנעל די גרבות און שיסט עס צו אין עזרת תורה אָפֿיס.

ועד עזרת תורה

הרב ישראל הלוי ראָזענבערג, נשיא
הרב חיים יצחק הכהן בלאַך, נזכר
הרב יוסף אליהו הענקין, מזכיר

THE ESRAS TORAH

673 BROADWAY NEW YORK CITY

תורה

הספר „הסתכלות הרמ"ה" מראש הררשנים
הרב משה הורוויץ נמצא למכירה אצלנו.

כתבתו:

253 Madison Street, New York City

לוח לחדשי אדר - ניסן

מוצש"ק	עש"ק	ליכט בענשען	אויס שבת
6.15	5.22	— — — 24	תרומה, פֿעברואַר
6.22	5.30	— — — 3	תצוה, מאָרטש
6.31	5.39	— — — 10	תשא, מאָרטש
6.39	5.47	— — — 17	ויקהל פֿקודי, מאָרטש
6.45	5.53	— — — 24	ויקרא, מאָרטש
6.53	6.00	— — — 31	צו, מאָרטש
6.57	6.04	— — — 3	ערב פסח, אפריל
7.02	6.08	— — — 7	שבת חוהמ"פ, אפריל
7.10	6.15	— — — 14	שמיני, אפריל

פרעזירענט פון דער פאָבליק געשאַנאל כשר פראָוויזשאַן קאָמפאני, איז דעם 8טען פעברואר פאראורטיילט געוואָרען אין קאָרט און ספעשעל סעשאַנס צו זעכציג טעג פרויזאן פאר פארלעצען דעם סטייט כשר געזעץ.

גלייכצייטיג איז אויך פאראורטיילט גע-וואָרען די וואורשט פירמע גופא די „פאָבליק געשאַנאל כשר פראָוויזשאַן קאָמפאני" צו בא-צאלען 500 דאלער שטראַף. די ראַזינע קאָמ-פאניע איז פון 1937 פאראייניגט מיט דער „ניבא כשר פראָוויזשאַן קאָמפאני".

די „ניבא קאָמפאני" איז דעם 3טען רעצעמ-בער 1936 געפונען געוואָרען שולדיג געגען כשר געזעץ און געשטראַפֿירט געוואָרען מיט 500 דאלער און דעם 26טען דושולאי 1936 איז די „ניבא" ווידער געפונען געוואָרען שול-דיק און שטראַפֿירט געוואָרען מיט 500 דא-לער.

די אָנגעשטעלטע פון דער „פאָבליק געשאַ-נאל כשר פראָוויזשאַן קאָמפאני", ווינען אויך אָנגעשטעלט אין דער ניט-כשר'ער „סערטי-פייר פראָוויזשאַן קאָמפאני", וועלכע געפינט זיך נאנט נאָהענט צו דער פאָבליק כשר פראַ-וויזשאַן קאָמפאני.

עזרת תורה

רבנים, אלופים ואחים!

דער „עזרת תורה", וועמעס אויפגאבע איז צו העלפֿען די תורה טרענער אין דער אַלטער היים, האָט איהר קאמפּיין יעהרליך, צייט 24 יאָהר, אום ז' אדר און די שבתים אַרום — פון שבת שקלים ביז נאָך פורים. דיזער יאָהר איז ליידער פון די טרויעריגסטע אין אונזער געשיכטע. עס איז אַ צייט פון סכנה — און מיר אמעריקאנער אידען, די גליקליכסטע פון אונזער פאָלק אין דער יעצטיגער צייט, מוזען טהאָן אונזער פליכט פאר'ן כלל ישראל, און פאר די נושאי דגל התורה בפרט. עס איז אונזער מיסיע, פאר דעם האָט אונז גב"ה געשיקט אהער „כי למחיה שלחנו".

ריווען יאָהר האָט „עזרת תורה" צוטהיילט הילף ביי דרייסיג טויוזנער ראָלאַר, צו קרוב

א פערטעל מיליאן מעמבערס פאר דער יונייטעד ישיבות פאונדריישאָן, אינס.

דער צווייטער האלב יעהרליכער איין דאלאר מעמבערשיפ
קאמפיין פון דער יונייטעד ישיבות פאונדריישאָן מיט זיינע
וואונדערליכע זכויות איז שוין אין פולען גאנג.
יעדער חובב תורה און מדיינער איד איז אויפגעפאדערט
צו ווערען א מעמבער אין די פאראייניגטע תורה מוסדות
פון ניו יארקער רבתי. האלט אויף די יסודות פון אידיש-
קייט אין אמעריקא.

העלפט די ישיבות און איהר העלפט זיך אליין. קויפט די
איין דאלאר מעמבערשיפ סערטיפיקייטס און אהר וועט
זיין בארעכטיגט צו זיין איינער פון די פינף הונדערט און
פופצעהן מעמבערס, וועלכע וועלען קענען באקומען
באדייטענדע און ווערטפולע מתנות, ביים שלום פון קאמ-
פיין. אין דער וואך פון שבועות הבעל"ט.

די מעמבערשיפ סערטיפיקייטס קען מען באקומען

אין די אפיסעס פון די ישיבות און אין הויפט אפיס.

United Yeshiva Foundation, Inc.

1123 BROADWAY, NEW YORK CITY

פסח - ביי י. וויליג אין לייקוואוד

ווילט איהר פארבריינגען דעם הייליגען פסח אין א הייליגער חסידישער אטמאספערע? ווילט איהר האבען א אמת'ן כשר'ן פסח בתכלית ההדור? ווילט איהר א פרעהליכען יום טוב מיט גומע, געשמאקע מאכלים?

קומט צו אונז אין אונזער גרויסען, לופטיגען שעהנעם האטעל

"וואשינגטאן"

און מיר פארזיכערען אייך פילע צופרידענהייט אין אלעם.

שטעלט זיך גלייך אין פערבינדונג מיט אונז און רעזערווירט א פלייס אין אונזער גרויסען האטעל.

THE WASHINGTON
I. WILIG

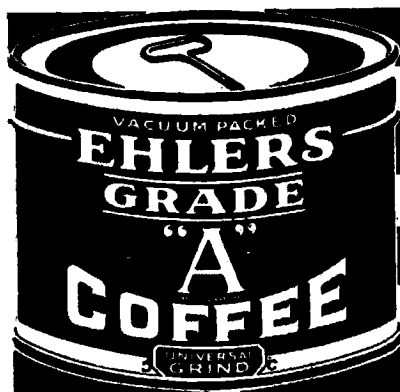
320 Madison Avenue

Tel. Lakewood 286

Lakewood, N. J.

עהלערס גרייד, "איי" פרישע געשמאקפולע מחיהדיגע קאפע
כ ש ר ל פ ס ח

וואסום געפאסט



Buy it for quality

Save the coupons.

Vacuum packed

The flavor is richer

די איינציגע קאפע כשר לפסח
אונזער די השגחה פון ועד-הרבנים דניו-יארק רבתי.

פסח - ביי נאָלדשטיין אין לייקוואוד

ווער עס וויל פערבריינגען פסח אין אמת'ן אידישען אַרמאָדאָקסישען זין, אין דער אַטמאָספּערע פון האַרציגע אידישקייט, וואו אלעס אַפּעמט מיט הייליגקייט און מיט מראדיציאָנעלער נייס-דרייכקייט; ווער עס וויל האַבען אַ זיכערען כשר'ן פסח אַהן איבערמאָמעניש און אַהן נאָכקלערעניש — דאָן קומט צו אונז אין אונזער פיעל בעריהמטען און פיעל בעוואוסטען האַמעל

"SHENANDOAH"

און איהר וועט פערבריינגען דעם פסח אין גרעסטען פער-
געניגענער מיט'ן גאנצען פראכט און גלאנץ פון זמן חרותנו.
פערשפעטיגט זיך ניט און מאכט גלייך אייערע רעזערוויישאָנס שטעלענדיג זיך וואָס
שנעלער אין פערבינדונג מיט אונז.

HOTEL SHENANDOAH
CHARLES GOLDSTEIN

621 Madison Avenue

Tel. Lakewood 443

Lakewood, N. J.

פסח — ביי קליינבערג'ן אין וואודרידזש

ווער עס וויל האַבען אַ כשר'ן בתכלית הכשרות פסח און פארבריינגען דעם
הייליגען יום-טוב מיט אלעס גומעס און געשמאקפולע עסענס — דאָן קומט
צו אונז אויף פסח און איהר וועט זיין העכסט צופרידען אין אלע הינזיכטען.

KLEINBERG — Woodridge

בארנעט בראַדי'ס כשר'ע דעליקאטעסעס

פאַרדעט איבעראַל נאָר אונזערע וואַרע מיט אונזער לייבעל, ווייל אונזערע סחורה אין די
בעסטע סוואַליטי און אונזער לייבעל אין די גרעסטע קאַראַנט'י פאַר כשרות. מיר זיינען די
איינאָן איינציגע וואָרשט פעסטאָרי וועלכע האָט דאָס גוט-אַנגאָנג און די השגחה פון

„ועד הרבנים דניו-יאָרק רבתי“

שטעלט זיך גלייך אין פערבינדונג מיט אונזער פירמע:

BARNET BRODIE, 127 Walton St., Brooklyn, N. Y., EVergreen 8-6680

און איהר וועט בלייבען העכסט צופרידען.

רוקח'ס כשר און פיור פראדוקטען לפסח

רוקח'ס כשר סקאורינג פוידער
רוקח'ס כשר אלומינאם קלענזער
רוקח'ס כשר זייף — אין קארטאגנא
ראקאח
רוקח'ס כשר פילוטער פאליש

רוקח'ס כשר נייטמעס
רוקח'ס כשר פינאט אויל לפסח
רוקח'ס פיור בינען האניג
רוקח'ס פיור ווייניגער פוידער
רוקח'ס כשר פראדוקטען

Registered U. S. Pat. Off.

● המאכלים ומנקיים האלה כשיש עליהם שם רוקח'ס ולייבל "כשר לפסח" מבטיח לכם שהמה כשרים לפסח בתכלית הכשרות ובתכלית הנקיון בנעם טעמם וכשר אפילו למהדרין מן המהדרין.

● בית תחרושת של רוקח עומד כל השנה וכמו כן לפסח תחת השגחת הרב הגאון וכו' ר' יעקב לעוויןזאן שליט"א, רב דבית הכנסת חובבי תורה, ברוקלין, ניו-יורק, והוא נמצא בבית התחרושת בכל יום. רבנים החפצים לדעת פרטי דברים יפנו אל הרב הנ"ל ויקבלו תשובה תכופית.

I. ROKEACH & SONS, Inc.

240 WYTHE AVENUE

BROOKLYN, N. Y.

Canada Office: 400 Atlantic Ave., Montreal, Canada

יין וזמרת הארץ לחג הפסח

מיר מאכען בעקאנט צום ברייטען אידישען פובליקום, אז מיר האבען לעצמענס אריינגעקראגען א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי פראדוקטען פרוכטען, טשאקאלאדען, אוילען און איבערהויפט אלערליי סארטען כרמל וויינען, וועלכע קומען געבאטעלט און פאר'חתמ'ס דירעקט צו אונז פון ארץ ישראל מיט הכשרים פון דארטיגען ראבינאט כשר לפסח.

בעזוכט אונזער, ארץ-ישראל-הויו" און איהר וועט אנגענעהם איבערראשט ווערען צו געפינען דארט פון אלעס, וואס אונזער הייליג לאנד קען ארויס-געבען און פראדוצירען ממש ווי אין דער תורה שבעה: "חלב און דבש".

היט זיך פאר פאלשונגען און גיט אכטונג אויף יעדער פלאש כרמל-וויין דעם אריינגעלען ארץ ישראל מעפעל-סאָווער און אויך, אז אויף יעדער באטעל זאל זיין א לייבעל, אז די וויין איז אימפארטירט געווארען עקסטרע צו אונז.

בעשיינט אונזער הייליגען פסח נאך מיט פראדוקטען פון אונזער הייליגער לאנד און בריינגט אריין א ארץ-ישראל אטמאספערע אין אייער היים ווענדיג נאך ארץ-ישראל פראדוקטען.

PALESTINE HOUSE — J. M. KOWALSKY

10 West 28th Street, New York

Tel. LExington 2-6263